

Pesti ötórás tea

A nemzetközi sznobizmus silány majmolásából fogant — külföldi import a pesti ötórás tea s ezt néven kívül nyomban elárulja honi szereplésének minden külsősége. Még külföldet járt utazók is nehezen tudnak válaszolni arra a kérdésre: honnan telepítettük át ezt a divatot, de az biztos, hogy ott, ahol a five o'clock egy társasági gépezet óraművére jár, az időbeosztás, az élet külső folyásának rendje is más, mint mindünk. Nyugaton — természetesen békeidőben — öt órára már többé-kevésbé elpihentek a nagyvárosok, az óriás forgókerék leállt s a mammutszállodák különterméiben az ötórás tea a nap nemesebb részének, az éjszakának a hírverését hozta. Budapest nemzetközi szállodái hebehurgyán leutánozták az ötórás teák divatját, sietve beágyazták Budapest talajába e külföldi dísznövényt s nem gondoltak arra, hogy ez a nyugati vegetáció tán nem hajt virágot nálunk, vagy ha hajt is, rosszillatú az. Beavatatlannak — nagy jóindulattal — gyanús félműveltséget, Nyugatimádó sznobizmust, hangos Proust-rajongást kapcsolnak az ötórás teák társadalmi képletéhez, de ez a sejtélem téves — és sajnos, túlságosan is hízelt. Mindennek nyoma sincs már, az irodalmi beavatottság, vagy a Proust-imádat nem divat többé, az ellenszenvenesen szobatiszta, de alapjában véve mulán ártalmatlan könnyelműt a század rugalmas gyermeke, a sportlú, egyetlen ütessel kiboxolta s a pesti ötórás teakról még ezt az ál-intellektuális légkört is kiszorította egy nyers, célratörő testiség s vasárnap pedig — egy alpári, tolakodó s lármás társ-

A vendég kedvéért...

Öt óra múlt néhány perccel, a dunaparti luxusszálló halljában hamisítatlan a hajóhangulat. A süpedő szőnyegek, alacsony empire stílusú asztalkák előtt, öregurak s nagyon előkelő idősebb hölgyek ülnek, kissé megereszkedett, ráncos nyakukon lila bársonyszalaggal, csuklójukon ékkövektől csillogó karperecekkel. Rendszerint egyedül vannak, jólápoltak, kedvesek, szemükben az anyagilag független és testileg egészséges öregasszonyok élénksége. Előttük teáskanna, egy kis metszett lánnyon citrom, diszkrét ezüstdobozban szódabikarbóna, s hosszúkás ívestálkán vékony, köménymaggal behintett tészták. Ugy ülnek itt, mintha éppen most léptek volna ki elsőosztályú kabinjukból, ahol egész nap egy Colette-regényt olvastak s távozás előtt még feljegyezték noteszükbé a steward titkos receptjét a tengeri betegség ellen. Arkifejezésükön a testi jóérzés, a gondtalanság biztossága árad s úgy süppednek a fotel párnáiba, mint akik konokul elhatározták, hogy csak a vacsorára hívó gong hangjaira kelnek fel. A szolgálatkész személyzet szélesre tárta a szembenlévő külön-terem ajtaját s az öreg hölgyek kényelmes székeikből figyelhetik a táncoló imbolgó párokat. Ha egy magányos fiatal nő siet át a hallon, lorgnonjukat váratlan fürge-séggel felkapják, szakértő szemmel megmustrálják s aztán elégedett kis sóhajjal hátradőlnek. Ők ebben a korban nem hordtak ilyen maskarát s különben is derékban fessebbek voltak. Hja, ezek a mai fiatalok, a sok cigaretta, meg a rúzs... Közben a magányos nő eltűnik a teremben, ahol még néhány kis teasztal üresen áll, rajta fehér eszéze, a szálloda kék cimkéjével, pohár és papírszalvéta. A

dalmi viszketőség. A budapesti szállodák ötórás teái között hétköznapi is számottevő különbséget kell lenni — a hangos körüti szálló „five o'clock közönsége” természetesen elűt a budai luxus-szálló látogatóitól —, de az elválasztó vonalat mégsem ilyen minőségi, rangbeli besorolás alapján, hanem napok szerint kell megvonni. Mert a hétköznapi és vasárnapi „tea-táncok” közötti különbség mindennél lényegesebb.

Belső életét tekintve, minden igazi szálloda utánozza az óceánjáró hajókat, autarkia törekszik s magassabbrendű igénye az, hogy vendéget maga lássa el mindennel. Talán az ötórás teák gondolata is egy szellemes hajóstársasági igazgató agyában született meg, pottyant az óceánjárók dísztermébe, hogy onnan a nemzetközi szállodák falai közé meneküljön. Külföldi divatos, szállodai regények „lapjairól” ismerjük az ötórás teák hangulatát, látjuk a törekeny, finom és szőke-hajú milliomos lányokat, vagy elhunyt gyarmati őrnagyok még mindig viruló özevét, amint a halk zenére unottan táncolnak, körülötük a székeken pofaszakállas burlányatulajdonosok, nemzetközi kalandorok, lyoni selyemgyárosok és nimfomániás dán festők ülnek, akik cigarettájukkal idegesen égetik az asztalkendőt. Az ötórás teák eredeti célja a szállodai vendégek szórakoztatása lehetett — külföldön s nálunk egyaránt — és csak egy kényszerű demokratizálódás, egy megsejtelt üzleti lehetőség, vagy egy gyanús konjunktúra tárta ki a szállodák kapuit az idegenek, a nagyváros ismeretlen lovagjai előtt.

tea, kávé, vagy kakaó itt sem drágább, mint a Körúton, vagy a kevésbé nagyvilági dunaparti szállodákban, de azért egy rejtélyes kiválasztódási folyamat megszürt — és minden esetben megszürt — a terem közönségét. Mint az új férjet kereső, aggódó özevgyek apróhirdetéseiben, itt is int a jelige: kalandorok kíméljenek! A szálló rangja, a külföldi államférfiak gyakori jelenléte elriasztja, néma tiszteletre kényszeríti az ötórás teák napi lovagjait. Egy magassabbrendű léhűtés, egy már-már önmagát igazoló semmittevés tényezete burjánzik itt a hétköznapi délutánokon; a ruhák a legjobb szabórtól tanuskodnak, az ingek formája, a nyakkendő anyaga a félelmetesen drága belvárosi divatkereskedő izlését fitogtatja. És a főpincér? Skót főúri kastélyok öreg lakáira emlékeztet, csoszog és mosolyog az asztalok közt. Kenőcszerűen látgy, elomló ez a mosoly, s kis megbocsátás bujkál benne. „Egy elsőosztályú szállodában mindent megkap a kedves vendég, szeszélyeit, rigolyait teljesítjük, én beteg, csúzos öregember vagyok, sokat láttam már az életben, elvben helytelenítem ezt a tingli-tanglit, de ha a mi vendégeinknek ez jólesik, Isten neki, legyen, álljanak a fejük tetejére.” Körülbelül ez tükröződik az öreg főpincér arcán, s miközben beidegzett biztossággal kikerüli a gyorsan suhanó párokat, éberrel figyeli a kiszolgáló pincérek minden mozdulatát is. Most szúrós szemmel, tetőtől-talpig végigmér egy szénfeketehajú, kissé túlzottan kifosztott nőt, fejesóválva vizsgálja kalapja formáját s csak akkor nyugszik meg, amikor a gyanús hölgy mellé egy vitathatatlan társadalmi osztályú uriember telep-

szik le. A hamisnak vélt bankó aranyfedezetet kapott, a főúr — aki ismeri a játékszabályokat — megnyugszik, kicsoszog a hallba és diszkrétan, de mégis bizalmasan az egyik öreg hölgy fotelje mögé lép.

Vasárnapi five o'clock...

Vasárnap délutánként gátszakkadás töri át Budapest gögös nagyszállodáinak anyagi és társadalmi válaszfalát. A város minden részéből ömlik, hűmpölyög a „törzsközönség”, egész bétén át fantáziáztat munkába kényszerített kisegisztenciák öltik fel egyetlen jó ruhájukat, szegény masamódlányok, áruházi kiszolgáló kisasszonyok dörzsölik be magukat féltve őrzött parfümjükkel s titkos örömmel, a kétórás kacsalábon forgó illúzió reményével, taszítják be a szállodák forgóajtóját. Már ez is pompás érzés, ahogy az olajozott, hangtalanul sikló gépezet kezük nyomására perdül egyet, s ők nem csomaggal, kalaposdobozzal, vagy virágcsokorral állítanak be, hogy a gögösarcú portásoknak átadják a rájuk bízott holmit, hanem elegánsan, könnyű léptekkel, vendégként érkeznek, az oszlopos hall, a boltíves feljáró előkelőségéből reájuk is hull egy morzsányi s ha még töretlenül őrzik a legutóbb olvasott ponyvaregény hangulatát, akkor elképzelhetik, hogy francia nagyiparosok lányai, most érkeztek a kék expresszrel s csak fél percre ülnek be ötórás teára, mert utána várja őket vőlegényük, a férfias orosz-lánvadász, aki gyengélkedik, mert legutóbb egy nőstény puma meglépázta. Már a forgóajtó előtt a hallban megkezdődik a nagy küzdelem a félszegség, az ügyefogyott járás, az elvétett mozdulat szörnyű réme ellen s a lappangó kisebbségi érzés, a szokatlan környezetbe sodródott talpaló szegénység tudata csak a gyakori krakogásokban, a szemek izgatott csillogásaiban s a gyors pirulásokban nyilvánul meg. A beözönlő tömeg ápol és eltakar, de azért vigyázni kell minden mozdulatra, hátha elvénnek valamit, hátha rájuk szólnak, vagy egyetlen pillantással a porig sujtják őket. Micsoda bonyolult lélektani játék, milyen túlkompensálás is kell ahhoz, hogy egy áruházi kiszolgáló kisasszony egyetlen selyembarisnyájában kecsesen és zajtalanul siessen fel egy szállodai előcsarnok lépcsőjén. Milven ölmössé válnak a lábak, milyen görcsök, rángások, reszketések merevítik a derekat, fejet s a nyakszirtet. A nők azonban művészei a leplezésnek, könnyekben, ösztönösebben hidalják át a társadalmi tér belső légüreségét s valami rejtélyes testi irányító pótólja náluk a születési előjog biztosságát. Minden nő királykisasszonynak született s mérhetetlen becsúgyában úgy hordja az alkalmatvárást, mint Napoleon káplárjai a marsallbotot. A férfiakban különös módon jobban beleivódik mesterségük nehézsége, a futószalag-mozdulat, testtartásuk otrombább, hiányzik a mozgás finomságának ösztönössége. Valahol felszedték mesterségük mozgási törvényeit, valami testi elrendezés elgépiesedett bennük s nem tudnak szabadulni a félszegség, az idomtalan cselekvés béklyójától. Egy rugalmasabb lelkiállat, valami feminin színjátszó képesség, az osztályhelyzet megtagadására való készség kell ahhoz, hogy áthidalják azt az üri, mely hétköznapi életük s a szokatlan környezet között tátong, de amíg homályosan elgondolják, hogy mit is kellene tenni, már bot-

Született és szerzett előítélet találkozik itt, most már ketten figyelik kritikus, de mégis bölcs mosollyal a táncoló párokat s megnyílt pillantásukon látszik, hogy nehéz belső vívódás után ideiglenesen bár, de kiterjesztették vendéglátói kegyüket azokra az idegenekre is, akik e kivételes alkalmra belopták magukat a szálloda rejtélyes és előkelő közösségébe...

lott a lábuk, már nekimentek egy méltatlankodó öregúrnak s már le is esett a kalapjuk. Pedig minden okuk meglenne a nyugalomra és hidegvérre. A fényes és számukra megközelíthetetlen szálloda, felkészült a szegény rokonok fogadtatására, miután jól megfontolt indokok alapján belement e kétórás viszonyba, most már minden előkészületet megtett, hogy az érkező, aki csak egyszer egy héten teheti be a lábát, jól érezze magát. Mindenki udvarias és készséges, még a pléharcú főportások is barátságosabban mosolyognak s a ruhátáros, aki hétközben csak drága kékróka s nehéz városi bundákat akaszt a fogasra, most majd előlavad, amikor elébe teszik a kopott felöltőket, zsíros kalapokat s olcsó kis bundákat. Édeskés az öreg ruhátáros, a tapasztalt vén róka, párfilleres borraivaló reményében hajlong, majd az orrára bukik s mikor átadnak egy jobbminőségű kabátot, elragadtatott fejhangan szol: „Milyen finom anyag ez kérem, drága lehetett úgy-e?”

Díszes spanyolfal állja el a nagyterem ajtaját, de mögötte barátságosan integetnek a színes abroszszal leterített parányi teasztalok. A táncra fenntartott kis kör előtt minden asztalkán a „Foglalt” cédula hivalkodik, mert sokan telefonon rendelték helyet, de az óriási terem még félig üresen áll s az emelvényen is bátorítón integet egy-két sarok. Valami ünnepélyes csend tölti meg a termet, a kis asztaloknál félszegen, vagy hanyag eleganciával ülnek a férfiak, cigarettáznak, vagy körmüket piszkálják. A nők maguk elé

Mindenki párjával...

Időközben a terem fulladásig megtelt, a zenekar is elfoglalta helyét az emelvényen s a székek között engedélyezett ösvényen egyre életveszélyesebb a tolongás. A ruhátáros már a folyosókra küldi a későn érkezőket, mögötte a kisterem is benépesedett s a pincérek asztalról-asztalra járva jegyzik a rendeléseket. Zsíros üzlet a szálloda számára ez a vasárnapi five o'clock, két-három ezer pengő mellékjövédelmet jelent s csak a pincérek arca árulja el, hogy milyen alantas s lealázó keresetnek tartják ezt a vasárnapi érvágást. A hatalmas tömegben a szálloda színvonalához méltó kiszolgálásról szó sem lehet, de a pincérek alig-alig törekednek erre. Minden mozdulatuk, szájrángatásuk, merev hajlásuk elárulja, hogy jövevényeknek, betolakodott söpredékek tartják ezt a vasárnapi érvágást. A hatalmas tömegben a szálloda színvonalához méltó kiszolgálásról szó sem lehet, de a pincérek alig-alig törekednek erre. Minden mozdulatuk, szájrángatásuk, merev hajlásuk elárulja, hogy jövevényeknek, betolakodott söpredékek tartják ezt a vasárnapi érvágást. A hatalmas tömegben a szálloda színvonalához méltó kiszolgálásról szó sem lehet, de a pincérek alig-alig törekednek erre. Minden mozdulatuk, szájrángatásuk, merev hajlásuk elárulja, hogy jövevényeknek, betolakodott söpredékek tartják ezt a vasárnapi érvágást.

rakják kopottas kizításkájukat, meg-megigazítják a hajukat s hiúzszemekkel, egyszerre az egész teremre átvélve, néznek jobbra-balra. Most folyik a terepszemle, még nincs öldöklő zsúfoltság, még ki lehet választani egy csinos leányt, vagy néhány pillantással fel lehet bátorítani, valami jól fésült ifjút. A spanyolfal mögöl egymásután bukkannak elő az ötórás teák legjellegzetesebb alakjai, akik rendszeres vadászterületnek használják a szállodai különtermek parkettjét s irigylésre méltó biztossággal érekelletik törzsvendégi mivoltukat. Erősen kipuderezett, kölnivízparában úszó magányos nő érkezik — foglalkozása alig félreérthető —, gögös arccal, senkire sem pillantva siet át a termen; a legjobb helyen foglalt asztal várja; utána egy izmosvállú, fekete-hajú, mesterien fésült ifjú lép be, lassan zsebrevágott kézzel átsétál a termen, egy aggályosan öltözött öregecske nő közelében hirtelen leül s nagy figyelemmel vizsgálja az erős körmű kezét; szőke, pattanásosarcú nő társaságában deressedő, erősen kopasz bácsika tűnik fel — vidéki dísznőkereskedő, vagy magügnök lehet, — aki felcspett egy telefonkönyv „művésznőt” s most ruganyosan, a galáns ifjút játszva, elhozta egy „jó, mondén” helyre. Ezek a sunyi, öreg kis szatirok petyhüdt családapák, akik a mellékhelyiség homályában az órazsebükbe sülyesztették a jegygyűrűjüket s a pénztárcájukban háttal befelé fordították feleségük arcképét és akik éppen most költik el a bevásárlásra szánt pénzt, — ezek a legellenszenvesebbek. Még meg sem kezdődött a tánc, már hangosak, ugri-bugri tacsót játszva fel-felugrálják, a szomszéd asztalnál ülők fülehallatára izetlen szerelmi vallomással ostromolják a „művésznőt”, néha megnyalozott kezükkel önfeledten végigsimítják tarkójukat, „apuskám”-nak, vagy éppen „fiacskám”-nak szólítják az öreg pincéreket s minden mozdulatukkal feledtetni akarják pókhásvakat, hamis fogsorukat, visszeres lábukat s áporodott életüket.

s mitsem adnak a mesterség finomabb fogásaira. Minden igazi pincér büszke arra, hogy fejből „veszi át a rendelést” s itt éli ki szellemi igényeit s gögjét. Ha ezt a lehetőséget egy előkelő étterem pincére feladja, ha csak kis vonallal jegyzi a rendelést, mintha almot vinne egy istállóba többszáz jószágának, akkor a munka minőségének degradálását észrevétlenül áthárítja arra, aki ezt a „fusermunkát” tűri és okozza. Innen a lenézés s a néma megvetés. De nincs szükség finomabb fültre, élesebb pillantásra, hogy a szemlélő észrevegye a pincérek s a közönség közötti lappangó ellenséges viszonyt.

A bizalmatlanság a levegőben lóg, a nagy tumultusban bárki meglephet s ezért a pincérek nyomában árnyékként járnak a frakkos főurak, akik azonnali fizetésre szólítják a hölgyeket és urakat. Ez gyakorlatban azt jelenti, hogy még a rendelés előtt, előre kell fizetni, hiszen a pincérek csak jókora késséssel futnak be. A szegény rokoni tehát beengedik a fényes palotába, de gyanús szemmel figyelik minden mozdulatát s biztosak abban, hogy végül is orvul zsebvágja az egyik ezüstkanalat...

A terem ficánkoló, fürge, tüdőn ülő közönsége mindebből semmit sem vesz észre s áhitozva várja a pillanatot, amikor a szaxofon elbődül.

Arató András